

מדוע הם טועים תמיד?

סלאם עליהם

זמן קצר אחרי שהגיע לשלטון. המקלה-המדברת של הערביסטים הצטרפה לדעת גולדה מאיר.

לשוא זעקתי בכנסת — 1 מול 119 — וטענתי שזוהי מהפכה, שיש לתפוס את ההזדמנות בציזיותיה. איזה מישקל היה לדברים? הרי איני ערביסט. בסך-הכל הייתי הדיוט, שנפגש מדי פעם, בגלוי או בחשאי, עם אישים מצריים (ראה יומן אישי).

גולדה ודיין התעלמו מהצעת אל-סאדאת, בהסכמת כל הערביסטים. בא יומי-הכיפורים. באותם הימים עסקו הערביסטים באחד התעלולים היותר-מסוכנים שלהם. הם גילו את ההבדל התהומי בין "צולח" ו"סלאם".

סאדאת ואחרים דיברו על "סלאם" — שלום. אך הערביסטים גילו שזוהי אחיות-עיניים. "סלאם", כך אמרו, בכלל אינו שלום אמיתי. שלום אמיתי הוא "צולח". ומכיוון שהערבים אינם מדברים על "צולח", כל דיבור ריהם על השלום לא נועדו אלא להונות את ההדיוטות. עברו השנים. אל-סאדאת בא לירושלים. הוא דיבר על "סלאם". נחתמו הסכמי קמפ-דייוויד. הם דיברו על "סלאם". קם השלום. הונהגה הנורמליזציה. ישראלים מסתובבים ברחבי מצריים, מתקבלים בכל מקום בורעות פתוחות. סלאם עליהם.

מה קרה ל"צולח"? נעלם כנא היה. לא היה ולא נברא, כי אם משל היה. אך הערביסטים נשארו.

והוא זה מעסיק אותי, כי הגנה הם עושים זאת שוב. הפלסטינים אומרים משהו? שטויות. הם שינו את סיגנונם, את מונחיהם. את הגדרותיהם? הם אומרים עתה בפירוש שיש זרם חיובי בתנועה הציונית. הם אומרים לראשונה בפירוש שיש לעשות שלום עם מדינת-ישראל? אין לזה שחר. מאה ואחד ערביסטים, כולם מדופלמים, כולם מומחים גדולים, מוכנים להפיץ ריח זאת מיום, בו במקום.

אני תמה. לפעמים, מה מניע את האנשים האלה. אחדים מהם הם שכירי-ספר. כשם שיש שכירי-אהבה ושכירי-חרב. הם ישרתו כל שילטון. יספקו תיאוריה מלוי מדת מתאימה לכל שררה. אחדים מהם חלשי-אופי, הרוצים פשוט לשחות עם הזרם. הם מושפעים ממאמריה-מערכת של הצהרונים, ומתאימים את תלמודם לרגשותיהם.

אך רובם, כך אני מאמין, עושים מה שהם עושים מפני שאין להם מושג. כדברי בוטרוס, הם יודעים את הכל ואינם יודעים דבר, מפני שמעולם לא שהו בארץ ערבית (חוץ ממצי-רים, לאחרונה). מעולם לא באו במגע אישי ישיר עם האנשים, מעולם לא הסתכלו בעיניהם, לא התרשמו מהבעת-פניהם ומנימת-קולם.

בקיצור: מעולם לא היתה להם ההזדמנות לנצל את הנכס האנושי הגדול הזה — האיניטואיציה.

כמי שבילה הרבה מאות שעות בשוחות עם ערבים, אני מאמין כי שעה אחת של שוחה עם איש-אשף, או עם פקיד מצרי, או עם שר עיראקי, או עם איש-מחתרת אלג'ירי — שווה את כל הספרים שבעולם. כי זוהי המציאות.

ספרים מקנים ידע. אך אין הם מקנים, בהכרח, חכמה.

בין הערביסטים יש בוודאי חכמים, כשם שישנם בכל המיקצועות — בין הפוליטיקאים, בין העיתונאים, אפילו בין חברי-הכנסת.

אבל קריאת הספרים על השלום הערבי אינה מקנה ידיעה על העולם הערבי. היא מקנה רק ידיעה על מה שכתוב בספרים על העולם הערבי.

יש הבדל בין שני הדברים — וחולשתם של אקדמאים רבים היא שלא תמיד הם מבחינים בו. אין זה נכון רק לגבי ערביסטים. זה נכון באותה המידה גם לגבי הכלכלנים — ויכולו מישחו למקונו כי הם טעו בעקבות אכזריות ככל תחזיותיהם, בדיוק כעמיתיהם מהמחלקה הערבית.

הבעיה נוגעת, כפי שאמר לי לא מכבר איש מדעי המדינה, לעצם האפשרות לגזור מתכונות, ולא כל שכן להבין בעיות, על יסוד ידע הנרכש והנלמד על פי הפרוצדורות המדעיות. איני בא ללול בספרים. אפשר ללמוד מהם הרבה. איני בא לקלט את הפוליטיקאים, שמעולם לא קראו אף ספר אחד, כמו משה דיין. הוא הוכיח שהוא יכול לטעות לא פחות מן המומחים.

סוד ההצלחה הוא, לדעתי, בלמידת החומר המצוי בספרים (מבלי להשתעבד לאותו "פרוצדורות מדעיות") תוך שילובו בידע שניתן לרכשו רק בשטח. תוך הכרת האנשים בצד השני, "האויבים", והכנת מניעיהם, מיגבלותיהם ובעיותיהם.

רק כך יבוצע להתגבש, בהדרגה, אותה ידיעה אמיתית הנראית כ"אינטואיציה".

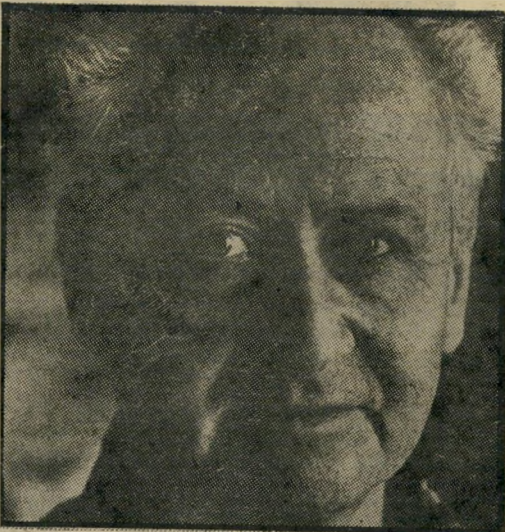
למלך, הגיב זה בשלוות-נפש. "אין דבר", אמר, "יצאניות, רקדניות ופרופסורים אפשר לקנות תמיד". וזהו בוודאי הגזמה מרושעת. אך עובדה היא ששום שילטון בעולם — ובישראל — לא התקשה מעולם למצוא שורה מרהיבה של פרופסורים שיספקו לו תיאוריה מרשימה ומלוי מדת להצדקת מעשיו.

השפעתם של המומחים עלולה להיות תוצאה הרת-אסון.

הנה, למשל, תקופת-האזר שבו שתי המילחמות — מילחמת-ששת-הימים ומילחמת-יום-הכיפורים. ספינת-השטים שטה לה במימי-נחוזות.

הכל ידעו שהערבים אינם שווים כלום. שאינם מסור-גלים להילחם. שאין מה לחשוש מפניהם. הכל גם ידעו כי אין טעם להציע לערבים את החזרת השטחים הכבושים תמורת שלום, כי "אין עם מי לדבר". הערבים לא יסכימו לשלום לעולם. ממילא אין צורך

פטי הרכבי: כולם היו אנטי-שמים

להתווכח אם כדאי להתחזר להם את השטחים, ואילו שטחים. "אין טעם להתווכח על השלום עם יהודים", אמרה גולדה מאיר.

הכחן הגדול של התורה הזאת היה ערביסט מכובד מאוד, גדול המומחים, האיש שקרא את כל הספרים, עד אחד. היה זה האלוף (מיל') יחושפט הרכבי, ראשי-אמ"ן לשעבר, המומחה מס' 1.

"פטי", כפי שהכל קוראים לו, מכר תורה פשוטה ומשכנעת. הערבים הם אנטי-שמים. כל הערבים הם אנטי-שמים. זה כתוב בספרים. זה טבוע בדת האיסלאם. מכיוון שכל הערבים הם אנטי-שמים, אין טעם להישוב על השלום. לא יהיה שלום.

ומכיוון שלא יהיה שלום, אין גם טעם להציע לערבים את החזרת השטחים, כולם או הקדם. פטי הלך מעיר לעיר ומספר לכפר, ומכר את הסחורה הזאת בשקידה, כשהוא נושא עימו את מרכולתו — ציור הספרים והעיתונים "ההוכיח" זאת.

לא היה זה הרכבי ששיכנע את לוי אשכול, גולדה מאיר ומשה דיין שכדאי להחזיק בכל השטחים הכבושים, ולא להציע לערבים דבר. הם הגיעו למדיניות זו בכוחות עצמם, מפני שרצו לדבוק בשטחים אלה.

אבל פטי סיפק להם את האידאולוגיה, ונמסר כהם ביטחון עצמי, ושיכנע את הציבור הרחב שאכן זוהי המדיניות הנכונה.

לא יהיה זה צודק להעמיד את פטי הרכבי במקום הראשון ברשימת האחראים לאסון מילחמת יום-הכיפורים. יש מועמדים רבים למקום זה — גולדה מאיר, משה דיין, ישראל גלילי ועוד — והתחרות רבה. אך לפטי הרכבי יש חלק נכבד מאוד באחריות נוראה זו.

עליו ניתן, לפחות, להחזיק את הפסוק "מורה ועוזב — ירוחם". אחרי ההגם של המלחמה התחרט הרכבי בפומבי, והציע דרך אחרת. רבים מהערביסטים האחרים לא היתה אף ההגנות לעשות כן.

גלג הרכבי וחבריו התעלמה ישראל כליל מי הצעת-השלום של אנוור אל-סאדאת בפברואר 1971.

הוא סיפור שלא יופיע בסידרה עמוד האש: בינואר 1948 כינס דויד בן-גוריון בביתו הקטן ב' שדרות הקרן-הקיימת ישיבה של כל המומחים לעניינים ערביים, שעמדו אז לרשות הסוכנות היהודית. כולם היו שם — אליהו ששון, עזרא דנין, ויוש פלמון ועוד ועוד, ואפילו ישראל גלילי.

בן-גוריון הציג לנאספים סאלה חיונית: האם יפלוש הצבאות הסדירים של מדינות-ערב אל הארץ, אחרי שיס' תיים המנדאט הבריטי בחודש מאי? בזה אחר זה חיוו הערביסטים המיקצועיים את דעתם: לא, בהחלט לא!

הערבים הארצי-ישראליים, כך אמרו, הם קיצוניים. הם לוחמים. הם מתנגדים לחלוקת הארץ ולהקמת המדינה היהודית. אך המדינות הערביות הן מתונות. הן מנסות לרסן את הערבים המקומיים. על אחת כמה וכמה שלא תפלושנה לארץ.

היתה זאת הכרעה פה-אחד. רק אחד לא הסכים. הוא לא היה ערביסט. אבל היה לו חוש.

למרבה המזל היה זה דויד בן-גוריון. הוא התעלם מן המומחיות המקובצת של כל הערביסטים, והתכונן לפגישה הגדולה שתבוא ב-15 במאי.

תודות לכך היה לנו, באותו יום, נשק ביד. ובאו התותחים, המטוסים והטנקים שאיפשרו לנו, אחרי מאבק מר מאוד, להתחיל מעמד.

מאז זרמנו הרבה מים בירדן, והשתנו דברים גם אצל לנו וגם בעולם הערבי. ורק דבר אחד לא הש' תנה: שיעור הטעויות של הערביסטים המיקצועיים. הוא היה ונשאר כסביבת 99%.

איני מעז לאמר שכל הערביסטים טעו בכל המיקרים. זאת תהיה הגזמה.

אבל אני מעז לאמר כי כימעט כל הערביסטים טעו כימעט בכל המיקרים.

רצח המלך עבדאללה. העלייה המסחררת של גמאל עבד-אל-נאצר והתנועה הכל-הערבית. הקמת הרפובליקה הערבית המאוחדת. שיחרור אלג'יריה. הריכוז הפתאמי של הצבא המצרי בסיני במאי 1967. עליית פת"ח. ואחר כך עליית אש"ף. מילחמת יום-הכיפורים. ביקורו של אנוור אל-סאדאת בירושלים.

אף אחד מן המאורעות האלה לא נחזה מראש עיניי הערביסטים.

הדיוטות (ובראשם שבעון זה) חזו את רוב המאורעות האלה מראש. על כך זכו בבוז תהומי מצד המומי חים המלומדים. פה ושם גם היה מלומד שראה את הנולד במיקרה זה או אחר, או שלקח זאת לפחות בחשבון. אך כשמדברים על ציבור — הציבור המיקצועי של המזרחנים — שיעוריהם-המדויקים הוא ממש מדהים.

דברתי על כך פעם עם בוטרוס-ע'אלי, שריה-מדינה המיצרי לענייני-חוץ. שהוא גם אקדמאי ומלומד נודע. בסיגנונו האירוני העדין אמר: "יש לכם המומחים הטובים ביותר בעולם לענייני העולם הערבי. הם קראו את כל הספרים והעיתונים. הם יודעים את הכל. אבל אין הם מבינים דבר, כי מעולם לא היו אף יום אחד בארץ ערבית".

סיפורי לו את האומה המיוחסת לדויד בן-גוריון, לגבי מי שקורא את התנ"ך בתירגום: "זהו כמו לנשק אשה מבעד למשפחת".

מזה שני דורות (ובעצם, מזה ארבעה דורות) מנשקים המזרחנים שלנו את העולם הערבי מבעד למשפחת. הם יודעים את הכל, והם טועים תמיד.

אין זו בעייה אקדמית, שאפשר לעבור עליה לסדרי היום בחיוך קל ובמשיכת-כתף. בן-גוריון היה איש חזק. הוא סמך על האינטואיציה שלו. הוא התעלם מדעת המומחים.

לא כל פוליטיקאי מסוגל לכך. לפוליטיקאי המצוי, שהוא איש שיטחי מטיבעו, יש יראת-כבוד מפני המומחה. האיש המבין, שקרא את כל הספרים, הוא נוטה לקבל את דעתו.

והרי סכנה גדולה. יש גם סכנה הפוכה. האקדמאי מעריך, לעיתים קרובות, את איש-הכוח. הוא שואף אל הכוח. הוא רוצה להתחלק בו. הוא רוצה לפחות להתחנך בבעליה-שררה. ולשם כך הוא מוכן, לא פעם, למכור את הידע המיקצועי שלו.

בימי הריאקציה הגרמנית, אחרי מהפכת-הנפול של 1848, התפטרה קבוצה של פרופסורים גרמנים כמחאה על מעשיו של מלך האנובר, כשהודיעו על כך בבהלה